

יצתה ממנו רות שיצא ממנו שלמה שכתוב ביה אלף עולות יעלה שלמה, ואמר רבי יוסי בן חוני רות בתו של עגלון בנו של בלק היתה? ומתרצת הגמרא תאותו מיהא לקלה הוי שכוונתו היתה למעט את ישראל ואותה כוונה נתקיימה כאן.

וכתב הרמ"ע מפאנו בספרו גלגולי נשמות (מערכת ב') שבאותם דוברים נתלבשו נשמות בלק ובלעם, שבאו ופגעו באותם נערים.

ולפי דברי המהרח"ו יש לפרש שכוונת אלישע שקיללם בשם המפורש היתה לתועלת שלהם, בשביל שעל ידי זה תצא נשמתם ותיכנס באדם אחר שיביא אותם לידי תיקונם. אולם בלק ובלעם לא רצו שאותם נערים יבואו לידי תיקונם, לכן באו והרגו אותם על ידי הדובים, שלא תהא מיתתם על ידי שם המפורש שיועיל להביאם לידי תיקונם. וכיון שהקריב בלק ארבעים ושתיים קרבנות, ניתן לו כח משמים לפגוע באותם מ"ב נערים שלא יבואו לידי תיקונם.

אולי בזה יש לבוא ולבאר דברי הגמרא בשבת (לד.): נפק לשוקא (רשב"י) חזייה ליהודה בן גרים, אמר: עדיין יש לזה בעולם? נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות. עכ"ל הגמרא.

רש"י מפרש מהו "בן גרים": בן גר וגירות היה. עכ"ל.

והנה בתוספות (לג.): כתבו וז"ל: ה"ג ר"ת, הלך רבי יהודה בן גרים וסיפר דברים ונשמעו למלכות. ויש ספרים שכתב בהן יהודה (כלומר, ללא תואר רבי), ואין נראה לרבינו תם, דאמרין בפרק קמא דמועד קטן (ט.), כי הווי מיפטר רבי יהודה בן גרים ור"ש בן חלפתא מרבי שמעון בן יוחי, אמר ליה לבריה: אנשים הללו אנשי צורה הם, זיל גבייהו דליברכוך. מכלל דגברא רבה היה ובסוף שמעתא לא גרסינן גל של עצמות בלשון גנאי, אלא נח נפשיה. עכ"ל.

הרי לנו מדברי התוספות שיהודה בן גרים היה גברא רבא, ומיתתו היתה שנתן בו רשב"י עיניו ונח נפשיה ולא נעשה גל של עצמות, דגל של עצמות גנאי הוא.

אמנם לפי רש"י (לד. ד"ה גל של עצמות) כתב וז"ל: כמת שנקרב בשרו ונפל מזמן הרבה. עכ"ל רש"י. וביאר רבינו יוסף חיים בספרו בן יהודע, כיון שהיה בין גויים ולא רצה שיאמרו כי החכמים הרגו את יהודה בן גרים, לכן עשאו גל של עצמות, שהיה נראה כאילו נפטר לפני זמן רב.

נמצא שנחלקו רש"י ותוספות אם יהודה בן גרים זה שגרם למסור את רשב"י למלכות היה גברא רבה הנזכר במועד קטן או לא.

ולפי שיטת התוספות שאכן היה זה רבי יהודה בן גרים יש לומר שבחר רבי שמעון להורגו בצורה זו, כי עשאו גל של עצמות היינו שהרגו בשם המפורש, ולפי המבואר בדברי המהרח"ו הריגה בשם המפורש מועילה לנפטר, שעל ידי זה גורם שתבוא נשמתו לידי תיקון, על ידי שתעבור הנשמה לאדם אחר והוא יתקנה. ורבי שמעון בר יוחאי שחפץ בטובתו של רבי יהודה בן גרים הרגו בשם המפורש.

טעם ההבדל בין ספר תורה ספרדי לאשכנזי.

קיים הבדל בין ספר תורה אשכנזי וספרדי, הספרדים שמים את ספר התורה בתור נרתיק קשוח והוא מונח בעמידה על בימת התורה. האשכנזים עוטפים אותו במעיל קטיפה ומשכיבים אותו על בימה אלכסונית.

מאיפה נובעים ההבדלים האלה?

המקור להבדל הזה נובע מהמזוזה, הגמרא במנחות (לג.) מביאה, שאם אדם קבע את המזוזה "כמין נגר [בריה] – פסולה". אבל מה בדיוק הכוונה "כמין נגר"? כיצד ממוקם הבריה?

רש"י מסביר ש'נגר' הוא בריח שממוקם בשכיבה, בצורה אופקית. לכן, לדעתו את המזוזה יש לקבוע כשהיא זקופה, בצורה אנכית.

נכדו של רש"י, רבינו תם (רבי יעקב בן מאיר), חולק וסובר שהנגר המוזכר בתלמוד אינו בריח אופקי, אלא בריח אנכי, בדומה ליתד של אוהל, כמו אלו ששמשו לקיבוע קלעי החצר שהקיפה את המשכן במדבר. לפיכך, לדעתו את המזוזה יש לקבוע בשכיבה אופקית, ואם נקבעה בעמידה אנכית הרי היא כ'נגר', ופסולה. כסימוכין לעמדתו מזכיר רבינו תם את העובדה שאת המת קוברים במצב שכיבה דווקא משום כבוד המת (וקבורה בעמידה מכונה 'קבורת חמור' ונחשבת לביזיון), וכן את העובדה שלוחות הברית היו מונחות בתוך הארון בשכיבה דווקא.

לכן, אם את הלוחות ואת מזוזות אין להציב בעמידה, מסתבר שגם את ספר התורה יאסור רבינו תם להעמיד אנכית.

הרמב"ם (פ"ה מהלכות תפילין ומזוזה ה"ח) וכך גם השולחן ערוך (י"ד סימן רפ"ט) פסקו הלכה כדעת רש"י שאת המזוזה יש לקבוע במצב אנכי, ואם נקבעה בשכיבה אופקית הרי היא פסולה.

בהתאם לכך נוהגים בדרך כלל הספרדים לקבוע את המזוזות כשהן עומדות זקופות, וכך גם נוהגים בספר התורה, הנקרא ומאוכסן במצב עמידה בתוך הנרתיק הקשיח שלו.

אולם, האשכנזים נוהגים על פי פסקי הרמ"א לדעת הרמ"א, אף שההלכה נפסקה כדעת רש"י, יש להתחשב אף בדעתו של רבינו תם (הסובר שמזוזה שנקבעה בצורה אנכית – פסולה). לכן, הוא מציע לקבוע את המזוזה באלכסון (כשהחלק העליון נוטה קדימה ומכוון כלפי פנים). מאחר שכך המזוזה אינה שכוונה אופקית ואף לא ניצבת בצורה אנכית, הרי היא כשרה לפי שתי הדעות.

כעת מובן מדוע נוהגים האשכנזים גם לקרוא בתורה כשהיא מונחת באלכסון על גבי הבימה, וכמו כן מקפידים לאכסן את ספר התורה כשהוא מושען בשיפוע קל, ואילו הספרדים מניחים אותה בספר תורה עומד.

ויש לומר הרמז בדבר, הקב"ה איסתכל באורייתא וברא עלמא, וכמו שכתב הגר"א בביאורו לספרא דצניעותא (פרק ה'): והכלל כי כל מה שהיה והוה ויהיה על עולם, הכל כלול בתורה מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל", ולא הכללים בלבד אלא אפילו פרטיו של כל מין ומין ושל כל אדם בפרט וכל מה שאירע לו מיום היוולדו עד סופו וכל גלגוליו וכל פרטיו ופרטיו, וכן של כל מין בהמה וחיה, וכל בעל חי שבעולם וכל עשב וצומח ודומם וכל פרטיהם ופרטיו פרטיהם וכו', ומה שאירע להם ושוורשם וכו', וכל זה נכלל כולו בפרשת בראשית עד נח וכו', וכללו נכלל בפרשה הראשונה עד "ברא אלקים לעשות". וכלל כללי הכללים בפסוק ראשון ב'ז' תיבות ז' אלפי שנה. ע"כ.

ומבאר זאת בספר נפש החיים (שער ד' פרק י'): והענין כי התורה הקדושה היא דיבורו ובראיתו פיו יתברך ובמאמר פיו יתברך במעשה בראשית נבראו העולמות כולם וכו', וכל בעא קוב"ה למברי עלמא הוה מסתכל בה באורייתא בכל מילה ומילה וכו' באורייתא כתיב בה "בראשית ברא וכו'", אסתכל בהאי מלה וברא את השמים, כתיב בה "ויאמר אלקים יהי אור" אסתכל בהאי מלא וברא את האור, וכן בכל מילה ומילה דכתיב בה באורייתא אסתלקוב"ה ועביד ההוא מילה וכו', ולכן כל התורה בכלל וכל העולמות כלליהם ופרטיהם וסידורם וכל עניניהם כולם כלולים ורמוזים בעשר המאמרות למעשה בראשית, וכמ"ש רבינו הגדול הגאון החסיד מוהר"א זצוק"ל בפירושו על הספרא דצניעותא בפ"ה. ע"כ.

וכבר העיד בהקדמת פאת השולחן על הגר"א: "והיה יודע שמות של כל בני אדם שבעולם ועניניהם האיך מרומזים בתורה שבכתב, כמו שכתב רבינו בביאורו לספרא דצניעותא בסופו דף כ"ג א' ד"ה והכלל וכו'. ע"כ.

על פי זה יש לומר, כיון שעל ידי התורה נברא העולם, אלו ואלו דברי אלהים חיים, האשכנזים שמניחים את ספרי התורה בשכיבה באים לרמז בזה שהתורה מקיפה את כל העולם כולו מתחילת העולם ועד סופו, כי כל בריאת העולם נעשתה על ידי התורה הקדושה. לעומת זאת הספרדים מעמידים את ספרי התורה, לרמז בזה על העולמות העליונים, ורומזים בזה על בריאת כל העולמות מהעולם התחתון מלכות דעשיה עד העולם הגבוה ביותר ע"ב דס"ג דא"ק, שאף בריאת כל העולמות העליונים נעשה רק על ידי התורה הקדושה, וממילא כל אחד משלים את השני ואין כלל מחלוקת ביניהם.

כמו כן יש בזה רמז, שעל ידי קריאת התורה מורידים אנו שפע רב לכל העולמות, כמו שהרחיב בזה רבינו יוסף חיים ז"ע בספרו בן איש חי (שנה שניה פרשת תולדות אות י"ז), וממשיכים אנו שפע מהמקום הגבוה ע"ב דס"ג דא"ק עד העולם התחתון, וכן משפיעים זאת על כל העולם כולו. ולכן חלק מעם ישראל מעמידים את ספר התורה וחלקם משכיבים להמשיך השפע מלמעלה למטה, ולהעבירו על כל העולם כולו.

"קו השיעורים - להתענג בתענוגים"

0772618021

לשמירת שיעורים על פרשת בלק הקש:

1,4,7

שמעו ותחי נפשכם.